

POBRE, INDÍGENA I DONA COSSOS ENTRETEIXITS DES DE LA RESISTÈNCIA

Sofía Chipana Quispe

La Paz, Bolívia

En memòria de les ancestres nenes, adolescents i joves maies, que ens acompanyen des de les estrelles, llunes, sols, muntanyes, mars, rius, llacs, flors, insectes, peixos, rèptils i aus; que ens recorden que la seva sang vessada clama: "mai més un món sense nosaltres" (Comandanta Ramona).

El teixit que ofereixo, parteix de les inspiracions profundes del nostre caminar com a dones anomenades "indígenes", que es gesten des de diversos espais on reconstruïm les nostres històries violentades i identitats alienades; en les que ens reconeixem part de la història comuna dels nostres territoris dominats, expropiats, violentats i oprimits, ben igual que els nostres cossos.

Des de les savieses, espiritualitats i cosmovisions heretades de les i els nostres ancestres, ens sentim interrelacionades amb la comunitat de la vida que habitem i que ens habita, no ens veiem com a petites parts, sinó com a part de les múltiples interrelacions que s'ententeixen. Per això ens preocupa i dol viure en la desharmonia que arrosseguem de generació en generació, fins a veure com a naturals o normals les realitats de violència, opressió, dominació, exclusió, racisme, sexisme, xenofòbia, que ens emmalalteixen i degraden com a comunitat humana; ja que el dolor es comparteix de diverses maneres i té la seva repercussió en les altres comunitats de vida, ja que tots i totes som part del gran teixit de la Vida.

Això no obstant, no podem negar que les dones i el cosmos, carreguem en els nostres cossos petges de les múltiples violències que han desfigurat el nostre ésser. Evocant rostres, cossos, paraules i sentiments de dones... un dolor

profund que habita en moltes, és el masclisme que encobreix en nom de la tradició "cultural" i que ha naturalitzat una forma de ser dona, que sovint han transmès les mares a les seves filles com un mandat patriarcal de criar filles bones (submises), treballadores i obedients. Realment hi ha una forta interiorització d'aquesta forma de ser dona i costa desaprendre allò après, ja que es cova al costat de la por que tanca les portes de la confiança en una mateixa.

Aquesta forma de ser dona en molts de pobles també limita la seva participació en l'organització de la comunitat, enfortint així el predomini masculí en alguns serveis que vinculen les comunitats amb les organitzacions ampliades i amb les instàncies dels estats, encara colonials. Per això, el feminisme comunitari de Bolívia i Guatemala planteja l'entroncament patriarcal, entre el patriarcat colonitzador i el patriarcat ancestral. De manera que les dones "indígenes" en els diversos contextos s'han assumit com a éssers que han de viure en constant "sacrifici", a veure si per això en reben reconeixement, com si es tractés d'una mena d'herència, ja que moltes de les nostres ancestres àvies, mares, ties i germanes, van perdre el poder sobre elles mateixes, sobre els seus cossos i la seva plena relació amb el cosmos, pel que era possible cuidar els seus cicles generadors de vida.

L'entroncament patriarcal també ha atorgat certs poders i drets a les dones "blanques", ja que la feina considerada com a "domèstica", es va assignar a les dones "indígenes", al llarg d'aquests més de cinc-cents anys de conquesta. Feina que en els nostres temps es pot considerar com una extensió colonialista, ja que l'espai de la llar urbana es presenta com un espai civilitzador on s'han d'aprendre les bones "costums" de l'alimentació, la neteja, la cura de la mainada i els bons comportaments. De manera que l'alienació dels cossos i identitats continua, i els vexàmens sexuals, el maltractament, la humiliació i la subordinació s'estenen en molts d'espais "blanquejats" de les societats.

En l'afany de tallar amb aquestes múltiples violències i opressions, moltes dones són explotades en diverses feines, i en comptes de dignificar les seves famílies, se n'allunyen, fins i tot travessant fronteres, acompanyades del somni que les seves filles i fills "no siguin com elles", com si la seva vida no valgués. I semblaria que la vida de les dones "indígenes" no val... No podem ignorar la

realitat de molts cossos de nenes, adolescents i joves dels nostres pobles que travessen diversos territoris, essent traficades, i es perden en l'abisme de l'explotació sexual, com a mercaderia barata, de la que no en poden sortir, perquè les famílies, sobretot les mares, no tenen el suport de les instàncies corresponents, ni els recursos per recuperar-les.

Des de les realitats anteriorment compartides, vull fer ressò de les paraules d'algunes dones i organitzacions que ens estudien, i que presenten la nostra realitat des d'una triple opressió: per ser "dones, indígenes i pobres". Apreciació que d'alguna manera recull el que les nostres germanes afrodescendents que habiten en el territori del nord van plantejar, que no es podria comprendre el que s'anomena gènere des d'una sola opressió, la de l'home envers la dona, ja que la realitat de les dones "negres" era molt diferent al de les dones "blanques", perquè sobre els seus cossos requeria l'estigma "racial", que va determinar la seva condició social, com a pobres: les seves vides estaven marcades per una història comuna, l'esclavitud.

No podem negar que tal com fan les nostres germanes afrodescendents, carreguem l'estigma social sobre els nostres cossos, ja que encara preval la concepció colonial que som éssers "sense ànima", per tant inferiors, analfabetes, ignorants, vinculades al diable i la bruixeria; en els diversos àmbits de les societats "urbanes blanquejades" i en els espais eclesiàstics. I amb dolor també hem d'admetre que aquesta concepció també va arribar als nostres contextos en les noves generacions. Per tant, se'ns considera subjectes que cal "civilitzar i evangelitzar".

De la mateixa manera, alguns col·lectius feministes, plantegen que el nostre alliberament només serà possible si abandonem les nostres pràctiques culturals. Pel que el repte per alguns plantejaments feministes és assumir que no hi ha una sola manera de ser dona, i que l'opressió del patriarcat i masclisme la vivim de diverses maneres, i que no es limita només a les desigualtats entre homes i dones, sinó també a les diferències i desigualtats que existeixen entre dones, entre homes, i les desigualtats que genera el patriarcat capitalista.

Des de les comunitats de dones "indígenes", connectades a les savieses i resistències de les i els nostres ancestres, i a altres savieses que ens ajuden a continuar aprofundint en els nostres propis pous, estem assumint com a repte els processos de guariment integrals, com dirien les germanes Xinxes de Guatemala, dels nostres cossos territoris i de la nostra terra territori. Ja que el guariment està connectat a la nostra medicina que acull la integralitat de la vida que es pot sentir i viure des de les nostres espiritualitats, que conspiren amb tot el cosmos. Pel que defensar els nostres territoris de les conquestes del capitalisme patriarcal, implica també trencar la violència i opressió de les dones. Ja que no és possible el *Bon Viure*, si no hi ha un *Bon Conviure*.

De manera que quan demanem la paraula per denunciar les violències que s'exerceixen sobre el nostre ésser, que no se'ns vegi com una amenaça que s'ha de silenciar i expulsar de les comunitats. Continuarem denunciant l'entroncament patriarcal, ja que moltes de les nostres germanes no només estan essent criminalitzades, amenaçades i assassinades pel patriarcat capitalista i estatal, sinó també pel patriarcat dels avis, pares, germans, marits i companys.

Amb tot, continuem arrossegant les resistències de germanes que habiten els nostres bells territoris, que són sostingudes per les seves vides connectades amb la memòria de l'ancestralitat, des del cant, els teixits, els rituals, les danses, i les paraules sagrades, com llavors que volen continuar honrant la vida. Es tracta d'una gran xarxa de vida compartida, a la que ens sumem des de diversos llocs per tal que des de la sinergia dels nostres cossos que habiten en el cosmos i els altres cosmos, puguem rompre tots els cercles de violències i trencar amb les herències colonials, a fi de continuar teixint la vida amb els fils de diversos colors que s'interrelacionen de manera recíproca, generant l'harmonia i l'equilibri necessari per a la Vida en Plenitud, la Vida Digna, el *Bon Viure* en els nostres territoris.